

MLB/LB/2005/1.733

Met dit bericht trekken wij de lijn door, zoals uitgezet door enkele ambtsvoorgangers. Eind jaren tachtig kwamen de eerste alarmerende achterstanden aan het licht bij het behoud van ons papieren cultureel erfgoed. Om het tij te keren, werden twee grootschalige programma's opgezet: het Deltaplan voor Cultuurbehoud, om de bewaarcondities in musea en rijksarchieven op orde te brengen en het Metamorfoze-programma, voornamelijk gericht op de papierconservering in bibliotheken. De Kamer werd in 1990 door de toenmalige minister van WVC, Hedy d'Ancona, op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen met een brief over het *Behoud papieren materialen in archieven en bibliotheken*. In 1995 informeerde Aad Nuis, destijds staatssecretaris van OCenW, de Kamer over de voortgang in een brief over *Papierconservering in bibliotheken*. In dat zelfde jaar ging hij in een andere brief nader in op de digitale duurzaamheid.²

De focus van deze beleidsbrief ligt bij de papierconservering en de digitale duurzaamheid in de bibliotheek- en archiefsector. Bij het gerelateerde thema van het academisch erfgoed staan wij kort aan het slot van deze brief stil. Over het audiovisuele erfgoed zal de Tweede Kamer in 2005 een separate brief ontvangen. Onlangs heeft de Raad voor Cultuur een advies uitgebracht over filmconservering.

2. Duurzaam behoud: de stand van zaken

2.1. Papieren erfgoed

Ons papieren erfgoed bevindt zich in hoofdzaak in bibliotheken en archieven – maar niet alleen daar. Ook in musea wordt papieren materiaal bewaard (zoals prenten en tekeningen), waarin ons gemeenschappelijk verleden, onze cultuur en onze ethische opvattingen zich manifesteren. Door een veelvoud van oorzaken, waarvan verzuring en inktvraat de belangrijkste zijn, is papieren materiaal aan verval onderhevig. Blijvende aandacht is daarom gewenst. In beginsel is de eigenaar dan wel beheerder van het materiaal verantwoordelijk voor behoud, conservering en toegankelijkheid. Dit bepaalt de positie van het Rijk in die gevallen waarin het – al dan niet volgens de wet – als eigenaar of beheerder van collecties fungeert dan wel aanspreekbaar is. Daarnaast is het Rijk betrokken uit hoofde van zijn algemene verantwoordelijkheid voor het nationale erfgoed, waarvan het papieren erfgoed onderdeel is. Daarom draagt het Rijk via kenniscentra bij aan de ontwikkeling van onderzoek en de versterking van deskundigheid. Ten slotte rechtvaardigen de ernstige achterstanden, waarvan nog immer sprake is, extra inspanningen van het Rijk.

2.2. Deltaplan voor Cultuurbehoud

Dankzij het Deltaplan voor Cultuurbehoud konden in de periode van 1991 tot 2000 in de voormalige rijksmusea aanzienlijke verbeteringen worden gerealiseerd, zowel ten aanzien van de 'passieve' conservering – bewaaromstandigheden zoals depot, klimaat en verpakking – als van de 'actieve' conservering – herstel van beschadigingen om verder verval tegen te gaan. Bij de rijksarchieven richtte het Deltaplan zich uitsluitend op preventie. Depots, klimaatinstallaties en luchtzuivering werden verbeterd. Daarnaast zijn archieven herverpakt in veilige, zuurvrije materialen. Op beperkte schaal werd innovatief onderzoek gestart naar ontzuring, massaconservering en inktvraat. In de evaluatie in 2000 werd vastgesteld dat na investering van ruim 300 miljoen gulden in tien jaar goede resultaten geboekt waren. De beheer- en behoudsomstandigheden waren structureel aanzienlijk verbeterd, en met name voor rijksmuseale collecties werden de werkvoorraden beheersbaar.

² *Behoud papieren materialen in archieven en bibliotheken* (Kamerstuk 1989-1990, 21 443, nr. 2, Tweede Kamer); *Behoud papieren materialen in archieven en bibliotheken* (Kamerstuk 1994-1995, 21 443, nr. 5, Tweede Kamer); *Informatievoorziening openbare sector* (Kamerstuk 1995-1996, 20 644, nr. 25, Tweede Kamer).

MLB/LB/2005/1.733

De Kamer is hierover destijds geïnformeerd.³ Verkregen nieuwe inzichten zijn vertaald in nieuwe regelingen ex art. 11, 12, 13 Archiefbesluit ten einde de organisatie van het behoud en beheer van archieven verder te professionaliseren.

2.3. Metamorfoze

Voor de bibliotheken is in 1997 het landelijk conserveringsprogramma Metamorfoze van start gegaan. Dit programma, waarvan de coördinatie in handen is van de Koninklijke Bibliotheek, is gebaseerd op een weloverwogen selectiescenario en richt zich vooral op de conservering van in Nederland verschenen publicaties uit de periode 1840–1950. Het papier van kranten, boeken en tijdschriften uit deze periode is het meest aan verval onderhevig en raadpleging is in veel gevallen al niet meer mogelijk. Over de resultaten van de periode 1997–2000 heeft een externe evaluatie plaatsgevonden. Nadat de Raad voor Cultuur advies had gegeven, is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd.⁴ Op basis van de positieve conclusies van het rapport en van het oordeel van de raad is het programma voortgezet. Richtte het programma zich aanvankelijk op bibliotheken, in de tweede fase (2001 – 2004) zijn steeds meer archieven, documentatiecentra en musea binnen het bereik van Metamorfoze gekomen. Over deze periode is een interne evaluatie uitgevoerd door de Beoordelingscommissie Metamorfoze.⁵ Beide evaluatiecommissies benadrukken de noodzaak om het conserveringsprogramma voor bibliotheken binnen een redelijke en realistische termijn (10-12 jaar) af te ronden. Hiervoor zou het subsidieniveau minimaal naar € 4,5 mln. per jaar moeten worden gebracht. Tot nu toe is bijna € 20 mln. beschikbaar gesteld voor het behoud van boeken, kranten, tijdschriften en voor literaire, cultureel en internationaal waardevolle collecties. Het programma zal vanaf 2005 op structurele basis worden voortgezet voor bibliotheken en archieven. Een overzicht van de resultaten van Metamorfoze, waarvoor internationaal veel interesse bestaat, is opgenomen in bijlage I.

2.4. Onderzoek

De Koninklijke Bibliotheek, het Instituut Collectie Nederland en het Nationaal Archief, in sommige gevallen ondersteund door TNO, hebben, zowel binnen als buiten het kader van het Deltaplan en Metamorfoze, baanbrekende methodes ontwikkeld voor onder meer de aanpak van verzuring van houthoudend papier en van inktvraat. Zij behoren tot de (inter)nationale voorhoede op het terrein van papieronderzoek en maken veel werk van de overdracht van verkregen kennis en inzicht, zowel nationaal als internationaal. In de afgelopen jaren heeft het Instituut Collectie Nederland in samenspraak met betrokkenen de zogenaamde 'ICN-kwaliteitseisen voor archieven en musea' ontwikkeld, om door gebruik van de juiste materialen verval zo veel mogelijk te beperken. Deze zijn deels opgenomen in het Archiefbesluit. De kwaliteitseisen worden steeds getoetst aan de nieuwste stand van zaken.

³ *Beheer en behoud in de Delta. Evaluatie van het Deltaplan voor Cultuurbehoud*. Den Haag, 2000. Dit rapport werd op 24 oktober 2000 door staatssecretaris F. van der Ploeg aan de Tweede Kamer gezonden (kenmerk DCE/00/41956). Zie ook: *Museale collecties van het Rijk*. Rapport van de Algemene Rekenkamer (Kamerstuk 2000-2001, 27 470, nrs. 1-2, Tweede Kamer).

⁴ *Evaluatie papierconservering 'Metamorfoze'* (kenmerk MLB/LB/2001/8798 d.d. 12 juli 2001, niet-dossierstuk 2000-2001, OCV 851, Tweede Kamer).

⁵ *Metamorfoze. Tussentijdse evaluatie uitvoeringsfase 2001-2004*. Opgesteld door de Beoordelingscommissie Metamorfoze. Den Haag, 2003.

MLB/LB/2005/1.733

2.5. Digitale duurzaamheid

Naast ons papieren erfgoed vraagt ook de snel groeiende hoeveelheid van oorspronkelijke digitale en gedigitaliseerde documenten aandacht. De conserveringsvraag is ten aanzien van dit materiaal even urgent en principieel als ten aanzien van papier. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de afgelopen twee decennia als de slechtst gedocumenteerde periode van de afgelopen eeuw te boek zullen komen te staan. Door de elkaar snel opvolgende introducties van steeds weer nieuwe apparatuur, nieuwe software en nieuwe gegevensdragers worden de aansluiting, continuïteit en houdbaarheid een almaar groeiend probleem. Veel organisaties vertrouwen al jaren op digitale informatie, terwijl er nauwelijks geschikte methoden voorhanden zijn om deze informatie langdurig te bewaren.

Om toegang van digitaal materiaal te waarborgen en op die manier concreet vorm te geven aan digitale duurzaamheid lopen enkele grote nationale en internationale programma's. Binnen Nederland zijn het Nationaal Archief, de Koninklijke Bibliotheek en andere overheden actief. Het project De elektronische overheid (waarin wordt samengewerkt met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), het digitale archiefbeheer en de langdurige duurzame opslag zijn voorbeelden van projecten en onderwerpen. Hierdoor worden de komende jaren belangrijke stappen gezet om het dreigende verlies van grote hoeveelheden digitale informatie tegen te gaan.

2.6. Digitale archiefcollecties

De overheid heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig behoud van haar archieven. Overheidsorganen zijn volgens de Archiefwet zorgdragers. Met de archiefbewaarplaatsen zijn zij verantwoordelijk voor behoud, beheer en toegankelijkheid van archieven. Voor de archieven van de Rijksoverheid is het Nationaal Archief belast met die wettelijke taken. Overheidsarchieven bestaan in toenemende mate uit digitaal materiaal, waarop de Archiefwet onverkort van toepassing is. De wettelijke verantwoordelijkheden inzake digitale archivering is nader omschreven in de regelingen ex art. 11, 12 en 13 Archiefbesluit. Voor de geordende en toegankelijke staat van archieven, ook in digitale vorm, is met name de regeling ex art. 12 van belang. Met het oog op de specifieke problemen op dit vlak wordt in het kader van het Convenant Archieven een pilot uitgevoerd om het effect van deze regeling te evalueren, op de technische, inhoudelijke en organisatorische aspecten van digitale duurzaamheid. De Rijksarchiefinspectie heeft een belangrijke en structurele rol bij het beoordelen van digitale archivering door de overheid. Het inspectierapport *Een dementerende overheid?*, dat onlangs met de Kamer is besproken, heeft dit vraagstuk scherp in beeld gebracht.⁶

Wat behoud betreft zijn de laatste jaren belangrijke initiatieven genomen om in te spelen op de technologische ontwikkelingen, die overigens niet alleen bedreigingen inhouden, maar ook kansen bieden. Een voorbeeld is het inmiddels afgeronde project Testbed Digitale Bewaring, een gezamenlijk initiatief van de ministeries van BZK en OCW. Dit had tot doel om de blijvende toegankelijkheid van overheidsinformatie te waarborgen. Daarnaast stelde het overheden en marktpartijen in staat functionele ontwerpen te maken voor digitale archiefsystemen. In aansluiting op Testbed voert het Nationaal Archief nu het project Depot XXI eeuw uit. Dat is gericht op de ontwikkeling van een nieuw geautomatiseerd systeem voor de overdracht van archieven en het duurzaam opslaan, toegankelijk houden en beschikbaar stellen van digitaal materiaal aan een breed publiek. Het Nationaal Archief ondersteunt, vanuit haar Kenniscentrum Digitale Duurzaamheid, met de verkregen expertise bovendien digitaliseringsprojecten bij andere overheden.

⁶ Het rapport *Een dementerende overheid? De risico's van digitaal informatiebeheer bij de centrale overheid* (Den Haag, 2005) is besproken tijdens het Algemeen Overleg met de vaste commissies voor BZK en OCW op 26 mei 2005 (kenmerk DCE/05/14188 d.d. 30 maart 2005).

MLB/LB/2005/1.733

Doel is om 'aan de bron' de kwaliteit en toegankelijkheid van digitale overheidsarchieven zodanig te verbeteren dat aan de archiefwettelijke eisen wordt voldaan. Het grote digitale behoudsvraagstuk wordt zo voor de toekomst beter beheersbaar.

2.7. Digitaal wetenschappelijk en cultureel erfgoed

Het permanent opslaan en beschikbaar houden van digitale informatie voor studie en onderzoek behoort tot de verantwoordelijkheid van de Koninklijke Bibliotheek. Als nationale bibliotheek heeft de Koninklijke Bibliotheek de wettelijke taak om van alle in Nederland verschenen publicaties een exemplaar te bewaren. Dat geldt ook voor digitale publicaties. De uitvoering van die taak wordt langs twee sporen aangepakt.

Ten eerste heeft de Koninklijke Bibliotheek met IBM een infrastructuur ontwikkeld, het zogenaamde elektronisch depot (e-Depot), dat geschikt is voor de opslag van ruim 200 miljoen elektronische publicaties. Hiermee heeft de Koninklijke Bibliotheek inmiddels nationaal en internationaal een vooraanstaande positie verworven. Voor de operationele kosten van dit systeem stelt het ministerie van OCW vanaf 2003 per jaar ruim € 1,1 mln. beschikbaar.

Ten tweede participeert de Koninklijke Bibliotheek in onderzoek naar oplossingen voor het op lange termijn toegankelijk houden van elektronische publicaties, waarbij nauw wordt samengewerkt met bibliotheken in Europa en de VS, en acte de présence wordt gegeven in diverse internationale werkgroepen. De Koninklijke Bibliotheek heeft als eerste in de wereld overeenkomsten gesloten met grote wetenschappelijke uitgeverij, zoals Elsevier en Kluwer, voor de duurzame opslag en bewaring van elektronische wetenschappelijke tijdschriften. Daarmee zal binnen enkele jaren bijna 80% van de wereldproductie aan elektronische tijdschriften opgeslagen zijn in het e-Depot. Aldus is de duurzame toegankelijkheid van uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek wereldwijd verzekerd. De verwachting is dat zich de komende jaren mondiaal een patroon zal aftekenen, waarbij een beperkt aantal 'safe places', zoals het e-Depot, de wereldproductie aan elektronische wetenschappelijke literatuur duurzaam zal bewaren en toegankelijk houden. De Koninklijke Bibliotheek heeft de ambitie daarvan deel uit te maken.

Ook werkt de Koninklijke Bibliotheek samen met de Nederlandse universiteitsbibliotheken, NWO, KNAW en SURF aan het project DARE (Digital Academic Repositories), waarvoor de overheid € 2 mln. beschikbaar heeft gesteld. Doel is het instellen van een gedeelde infrastructuur en het leveren van diensten voor het digitaal opnemen, toegankelijk maken en distribueren van de Nederlandse academische onderzoeksresultaten. Verder voert de Koninklijke Bibliotheek een proefproject uit voor een nationale opslagdienst van gedigitaliseerd beeldmateriaal van Nederlandse erfgoedinstellingen dat op die manier langdurig kan worden behouden en hergebruikt. Het wordt uitgevoerd in samenwerking met IBM en een aantal erfgoedinstellingen en zal in 2005 worden afgerond.

2.8. Internationaal

Methodes voor permanent behoud van digitaal materiaal werken alleen als ze wereldwijd worden toegepast. Digitale duurzaamheid is dan ook een mondiaal probleem dat in internationaal verband moet worden aangepakt. Verschillende reeds genoemde initiatieven hebben een duidelijke internationale dimensie. Daarnaast zijn in internationaal verband nog enkele projecten en ontwikkelingen vermeldenswaard.

In het project ERPANET onderhield het Nationaal Archief samen met het Zwitserse Bundesarchiv en de universiteiten van Glasgow en Urbino een open netwerk voor de uitwisseling van informatie over digitale toegankelijkheid en duurzaamheid. Het werd geheel gefinancierd door de Europese Commissie. In het kader van het hiervoor genoemde project Testbed werkt het Nationaal Archief intensief samen met de nationale archieven in Europa, de VS en Australië.

MLB/LB/2005/1.733

De Koninklijke Bibliotheek neemt een vooraanstaande plaats in bij de internationale standaardisatie en in het wereldwijde onderzoek naar de toegankelijkheid en duurzaamheid van digitale wetenschappelijke informatie. Bovendien is de Koninklijke Bibliotheek intensief betrokken geweest bij de voorbereiding van het standpunt van de Nederlandse regering ten aanzien van de resolutie over digitaal erfgoed voor UNESCO. Deze 'Charter on the Preservation of the Digital Heritage', die breed wordt gedragen zowel in de bibliotheek- als in de archiefsector, is in 2003 door de UNESCO aangenomen. In de resolutie worden de lidstaten opgeroepen om de bewaring van het digitaal erfgoed hoog op de nationale beleidsagenda te plaatsen. De Nederlandse UNESCO-commissie inventariseert momenteel mogelijke thema's voor 2005 rond digitaal erfgoed en digitalisering.

Gedurende het Nederlandse EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2004 overlegden de 25 Europese lidstaten over de wenselijkheid van de totstandkoming van één Europese digitale culturele ruimte. De ingrediënten hiervoor zullen worden geformuleerd in een nieuw actieplan na 2005, als vervolg op het Lund-actieplan voor de digitalisering van erfgoed. Een van de thema's vormt de duurzame bewaring van digitale bronnen. Zonder een bestendige beschikbaarheid van en toegang tot digitale en gedigitaliseerde bronnen, zal een Europese digitale culturele ruimte niet tot stand kunnen komen. Het is daarom belangrijk om te komen tot afspraken over en samenwerking op het gebied van digitalisering, digitale archivering en standaardisering.

Tijdens het Nederlandse voorzitterschap is hieraan aandacht besteed op de conferentie 'Towards a continuum of digital heritage. Strategies for a European area of digital cultural resources', die op 15 en 16 september 2004 te Scheveningen plaatsvond. De resultaten van deze conferentie werden gebruikt als input voor de Raad voor Cultuurministers, die op 16 november 2004 een nieuw werkplan Cultuur 2005-2006 aannam, waarin de digitalisering van erfgoed een prioritaire plek heeft gekregen.

Naast deze culturele invalshoek is, om binnen Europa te komen tot een nieuwe infrastructuur voor de duurzame opslag en permanente toegankelijkheid van elektronische wetenschappelijke publicaties, een Europees beleid nodig op het gebied van onderzoeksinfrastructuren. Dit terrein vormt één van de pijlers van de Europese onderzoeksruimte. In dit kader heeft de Koninklijke Bibliotheek tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap een conferentie georganiseerd over het belang van onderzoek naar en de ontwikkeling van een dergelijke infrastructuur in Europese context. Op basis van de voorzitterschapsconclusies in de Raad voor Concurrentievermogen van 26 november 2004 zal de Europese Commissie dit thema verder uitwerken met het oog op het 7^e Kaderprogramma. De Koninklijke Bibliotheek zal naar aanleiding van haar conferentie verdere initiatieven uitwerken als input voor het Nederlandse standpunt voor dit kaderprogramma.

3. Plannen en vooruitzichten 2004-2007

Ondanks de goede resultaten die geboekt zijn met het Deltaplan voor Cultuurbehoud en het Metamorfoze-programma, zijn er nog steeds omvangrijke achterstanden. Zolang daar sprake van is, blijven bijzondere inspanningen van de rijksoverheid nodig om behoud en toegankelijkheid van het papieren en digitale erfgoed te waarborgen. Het sectoroverstijgende karakter vraagt om een gezamenlijke aanpak. Efficiënte inzet van de verschillende geldstromen voor het behoud van papier en digitale informatie nopen tot afstemming tussen cultuur en wetenschap. Bij de beleidsuitvoering en de kennisontwikkeling zijn de Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief en het Instituut Collectie Nederland actief betrokken. Samenwerking tussen deze kennisinstituten is van groot belang voor de verdere opbouw van de kennisinfrastructuur en voor verder onderzoek.

MLB/LB/2005/1.733

Op ons verzoek gaan de drie instellingen de komende jaren nog intensiever samenwerken bij research en development ten dienste van digitale duurzaamheid, papier conservering, en bij de verspreiding van kennis over papierbehoud en restauratie. Daarbij vinden afstemming en overleg plaats met de leidende kenniscentra op audiovisueel terrein, zoals het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en het Filmmuseum.

Doorslaggevend argument voor onze keuze voor deze drie grote instituten (KB, NA en ICN) is dat zij namens de rijksoverheid wettelijke taken uitvoeren op onderhavig terrein en, mede daardoor, de benodigde kennis en deskundigheid in huis hebben. Om kennisuitwisseling te garanderen en belanghebbende collectiebeheerders te kunnen laten profiteren van opgedane ervaring, blijft deskundigheidsbevordering een speerpunt. Daarom organiseren de instituten evenals voorgaande jaren conferenties en cursussen. Ze werken daarbij samen met andere belangenorganisaties, zoals erfgoed-koepelorganisaties.

In 2003 is in het kader van de enveloppemiddelen uit het hoofdlijnenakkoord extra financiering gevonden voor de gezamenlijke activiteiten op het gebied van duurzaam behoud. Op die manier kan een extra impuls worden gegeven aan de samenwerking. De besteding van het budget dient in goed overleg tussen de drie instellingen plaats te vinden, waarbij de Koninklijke Bibliotheek optreedt als coördinerende instelling, die de gelden ontvangt en beheert.

3.1. Terugblik activiteiten 2004

Voor de besteding van intensiveringsmiddelen voor 2004 hebben de Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief en Instituut Collectie Nederland samen een plan opgesteld dat inmiddels is uitgevoerd. Onder de noemer 'behoud van wetenschappelijke en culturele collecties' investeren zij samen in technologische kennisontwikkeling en in het fysieke behoud van maatschappelijk waardevolle documenten en informatiebronnen. Deze plannen moeten worden gezien in meerjarig perspectief. Dit eerste jaar omvatte het plan twee elementen.

Het eerste is de voortgang van Metamorfoze. Vanwege de landelijke bekendheid van Metamorfoze is ervoor gekozen om de bestaande infrastructuur daarvan te behouden en als nationaal conserveringsprogramma voor papieren erfgoed onder dezelfde naam voort te zetten en te verbreden naar de archiefsector. Bij de voortzetting van het programma blijven papier en massaconservering uitgangspunt. In 2004 is gewerkt aan de ontwikkeling van een gezamenlijk selectiescenario voor archieven en bibliotheken. Daarnaast is direct geïnvesteerd in het bestendige behoud van dagbladen, een zeer bedreigde papiersoort. Ter voorbereiding is een inventarisatie opgesteld van de tot dusver gerealiseerde microverfilming van de dagbladen in Nederland in bibliotheken en archieven.

Verder ontwikkelen de Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief en Instituut Collectie Nederland een gezamenlijk waarderingsmodel voor papieronderzoek, aan de hand waarvan reeds geïnventariseerde onderzoeksgebieden voor papierbehoud kunnen worden gewaardeerd. Toetsing aan dit model zal resulteren in een shortlist die de basis vormt voor een gezamenlijk onderzoeksprogramma voor papierbehoud voor de jaren 2005-2008.

Ten tweede zijn de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief in 2004 begonnen met een verkennende studie over hardware emulatie, een veelbelovende techniek voor het langdurig bewaren van complex digitaal materiaal. Ook wordt de mogelijke aansluiting van het project Depot XXI eeuw van het Nationaal Archief op het e-Depot van de Koninklijke Bibliotheek onderzocht. Het resultaat hangt met name af van de functionele en technische eisen die de verschillende soorten digitale bronnen stellen aan de bestendige opslag ervan. Voorts vragen de voortgaande ontwikkeling, inventarisatie en invoering van standaarden voor duurzame digitale opslag, alsmede de kennisuitwisseling voortdurende aandacht.

MLB/LB/2005/1.733

3.2. Plannen 2005-2007

In het kader van de derde tranche van Metamorfoze zal in 2005 het gezamenlijke selectiescenario voor de archief- en bibliotheeksector worden afgerond, zodat nog in de loop van dit jaar projectvoorstellen uit beide sectoren kunnen worden geïnitieerd, beoordeeld en uitgevoerd. De verwachting is dat in de komende jaren de verbreding van het Metamorfoze-programma naar de archiefsector tot volle ontwikkeling zal komen.

Ook worden in 2005 diverse pilotprojecten uitgevoerd voor nieuwe schadetypen (zoals inktvraat) die tot dusver in Metamorfoze-verband niet werden aangepakt. Verder zal aandacht worden besteed aan instrumenten en methoden, waarmee collectiebeheerders eenvoudig zelf kunnen vaststellen wat de 'conserveringsbehoefte' van de eigen collectie is en hoe zij daarin prioriteiten kunnen stellen. Een nationaal programma als Metamorfoze geeft zo ook een belangrijke impuls aan de professionalisering van grote en kleine collectiebeheerders, waaronder ook andere overheden. Een deel van de middelen wordt gereserveerd voor de landelijke voorziening, voor papieronderzoek ten dienste van het programma en voor verbetering van de gezamenlijke kennisverspreiding. Vanaf 2007 zullen de middelen voor Metamorfoze toereikend zijn om de door externe evaluatiecommissie (Commissie Ketelaar) geadviseerde afronding van het conserveringstraject voor bibliotheken binnen een termijn van 10-12 jaar te realiseren.

In het kader van de digitale duurzaamheid werken de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief in 2005 samen aan een omvangrijk emulatieproject dat voortbouwt op de in 2004 uitgevoerde verkennende studie. Na afronding van deze werkzaamheden zal een vervolgetraject worden gestart, waarin de emulator daadwerkelijk wordt toegepast. Aan de aansluiting van het e-Depot van de Koninklijke Bibliotheek en de verwante initiatieven van het Nationaal Archief wordt dit jaar verder gewerkt, zodat de opslag van digitale archieven verantwoord kan plaatsvinden.

De reeds bestaande samenwerking tussen de drie instituten op het terrein van de papierconservering zal in de komende jaren een structurele basis krijgen, onder andere op het terrein van informatie-uitwisseling en opleiding. Daaraan zullen naast medewerkers van de betrokken instellingen ook derden kunnen deelnemen. Onderzocht zal worden hoe de bestaande restauratie-ateliers van de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief nog nauwer kunnen gaan samenwerken.

3.3. Academisch erfgoed

Er is veel bereikt op het gebied van selectie, conservering en digitale ontsluiting van de academische collecties. In de periode 1998 tot en met 2004 heeft de Mondriaanstichting daar € 7 mln. aan uitgegeven. Coördinatie van activiteiten vond plaats door de Stichting Academisch Erfgoed. De belangrijkste achterstanden zijn ingelopen. De Stichting Academisch Erfgoed stimuleerde de universiteiten tot investeringen ten behoeve van duurzaam behoud en beheer en tot het maken van taakverdelingsafspraken. De afronding van het project vindt plaats in 2005. Nog dit jaar worden de resultaten en de besteding van de gelden geëvalueerd. In deze evaluatie wordt ook aandacht besteed aan mogelijk nog bestaande hiaten en consolidatie van hetgeen is bereikt. Daarbij zal het standpunt van de Raad voor Cultuur worden betrokken, die in zijn cultuurnota-advies 2005-2008 zijn zorgen uitlet omtrent de oude boekencollecties van onder meer de universiteitsbibliotheken.

4. Financiën

Op basis van het hoofdlijnenakkoord 2003 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het behoud van wetenschappelijke en culturele collecties, met inbegrip van de duurzame digitale opslag, olopend tot € 8 mln. structureel vanaf 2007. Voor de periode 2004-2006 bedraagt het budget olopend € 1, 2, 3 mln. Door de drie betrokken instellingen zijn/worden hiervoor bestedingsvoorstellen opgesteld.

MLB/LB/2005/1.733

Vanaf 2007 is voor de archiefsector per jaar in totaal € 2 mln. beschikbaar voor activiteiten op het terrein van duurzaam behoud. Voor de bibliotheeksector is voor de versnelde afronding van het conserveringsprogramma voor bibliotheken per jaar € 4,5 mln. beschikbaar. De resterende middelen worden door de Koninklijke Bibliotheek ingezet voor research & development ten behoeve van digitale duurzaamheid. De Koninklijke Bibliotheek treedt op als coördinator en budgetbeheerder.

Naast deze extra budgetten beschikken de betrokken instituten over reguliere begrotingsmiddelen voor duurzaam behoud. Ze zijn afkomstig uit verschillende geldstromen, zoals het wetenschapsbudget en het cultuur(nota)budget.

5. Tot slot

De omvangrijke problematiek van duurzaam behoud rechtvaardigt - zoals gezegd – continu inspanning en aandacht, zowel vanwege de nog immer aanwezige, omvangrijke achterstanden in de papierconservering als vanwege de actuele, digitale ontwikkelingen. Wij zijn ons daar terdege van bewust. Met het hierboven geschetste beleid menen wij een verantwoorde en substantiële inspanning op dit terrein te leveren.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(mr. Medy C. van der Laan)

«Organisatie»

«Afdeling»

T.a.v. «Voorletters» «Achternaam»

«Adres»

«Postcode» «Woonplaats»

Den Haag

Ons kenmerk

MLB/LB/2004/

Uw brief van

29 november 2004

Onderwerp

Duurzaam behoud